

Cinc idees per una Barcelona #SensePor

Sergi Picazo i Roger Palà

L'atac de Barcelona, encara molt recent, ha commocionat els catalans. Durant les últimes hores hem viscut sotmesos a l'ingent impacte comunicatiu i psicològic que suposa qualsevol acció terrorista d'aquesta proporció. Però, més enllà de les notícies d'actualitat que arriben per Twitter, WhatsApp o Facebook, és en aquests moments quan creiem que, més que mai, cal prendre distància per pensar. En aquest article us proposem una sèrie de reflexions bàsiques per a després de l'atac de Barcelona.

Barcelona: marca turística... i ciutat símbol

La tria de la Rambla de Barcelona i també la rèplica avortada pels Mossos d'Esquadra a Cambrils deixa clar que una de les motivacions principals dels autors ha estat focalitzar l'atac en centres d'alta densitat turística, per tal que afectés ciutadans de múltiples nacionalitats i amplificar així la repercussió dels fets a escala global. És una estratègia similar a la que hem vist en ciutats com Londres, Berlín, Niça o París.

Però, al mateix temps, no hem d'ignorar que la Barcelona actual és molt més que una marca turística. **Barcelona és símbol d'una ciutat cosmopolita, oberta, internacionalista** i, políticament, ha estat vista com una urbs liberal, rebel i d'esquerres. Cruïlla de la Mediterrània. Acollidora de pobles de tot arreu. Solidària amb les causes de més enllà. Sempre partidària del diàleg intercultural. Defensora de les llibertats sexuals. "Volem acollir" els mateixos refugiats que fugen de Síria o de l'Iraq empesos per l'acció criminal de l'autodenominat Estat Islàmic que ara ens ha colpejat. Barcelona és, probablement, la ciutat d'Europa on hi ha hagut més i majors mobilitzacions massives per l'acolliment de refugiats i contra les polítiques de tancament de fronteres de la Unió Europea. Això no ve d'ara. La capital catalana ja va acollir abans les grans manifestacions contra la guerra, i va fer que, fins i tot, George Bush pare [digués l'any 2003](#) en un congrés de petrolers que "la política de seguretat dels Estats Units no pot dependre de si surt molta o poca gent al carrer a Barcelona".

És per tot plegat que resulta especialment simbòlic que el vehicle emprat per realitzar l'atac s'aturés, precisament, en el mural de Joan Miró ubicat al Pla de l'Ós de la Rambla de Barcelona. Miró, un artista compromès amb la lluita antifeixista, representant de la cultura catalana més compromesa, va plantejar aquesta obra, ubicada en sòl públic, com un mural de benvinguda a tota la gent que arribava, vingués d'on vingués, a la ciutat de Barcelona. **La impugnació d'aquests valors forma part de l'estratègia subjacent de l'atac de Barcelona.** És per això que cal defensar-los al màxim. Sense por, sense renúncies. "Si renunciem, si afeblim, si desistim —si no defensem que pau, cooperació i justícia són el futur—, ells ja han guanyat", afirma l'exdiputat de la CUP David Fernández al [seu últim article a l'Ara](#).

Evitar la islamofòbia i plantar cara a l'extrema dreta

No estem immunitzats davant la barbàrie. **L'ou de la serp s'està coent en dues direccions antagòniques** als barris, a les escales de veïns i a les barres dels bars. D'una banda, alguns joves catalans i d'altres ciutats europees, en procés de radicalització, han decidit marxar a Síria a combatre, o com estem veient ara, alguns, una xifra petitíssima, imperceptible, decideix atemptar a les seves pròpies ciutats. La majoria d'atemptats a Europa els estan cometent ciutadans europeus tot i que d'origen àrab. La periodista de TV3 Anna Teixidor, al seu llibre '[Combatents en nom d'Al·là](#)' (Ara Llibres), sobre els catalans gihadistes, explica com el rebuig cap a aquells que es veuen com a

“enemics” no fa altra cosa que alimentar la frustració i la “inadaptació” dels europeus musulmans.

Explicava el periodista Joan Roura, de la secció d'Internacional de TV3, [en una entrevista a CRÍTIC fa alguns mesos](#), que “bona part dels musulmans que viuen a Europa s’han sentit algun cop discriminats: **hi ha un problema d’integració i de diàleg dins les nostres societats**. Aquí no són ningú, no els donem feina, són menystinguts, i allà es poden convertir en herois. Per a molt poquets, molt poquets d’ells, pot ser llaminer. És evident que aquí hi ha un problema”. Tanmateix, segons el mateix Roura, “és un problema amb una ínfima minoria de musulmans. A Europa hi ha 7 o 8 milions de musulmans europeus, i, segons les policies europees, es calcula que a Síria hi hauria uns 2.000 o 3.000 gihadistes europeus”. **“Terrorisme i islam són dues paraules que no poden anar unides”**. Això assegurava, [en una entrevista a CRÍTIC](#), la islamòloga i veterana professora de la Universitat de Barcelona Dolors Bramon. “No és cert que facin el gihad, perquè el que fan és terrorisme. Gihad és una defensa legítima i no és tirar bombes a innocents”, opina amb contundència.

D'altra banda, **es cou la serp de l'extrema dreta**, que aprofita aquests esclats de violència per llançar el discurs contra els musulmans i una falsa “islamització d'Europa” entre gent sovint de classe treballadora i en situació econòmica precària. La islamofòbia, tant en forma d'agressions físiques a musulmans com de queixes contra la construcció d'oratoris islàmics, està en creixement. A Barcelona i a Catalunya molts dels atacs protagonitzats per l'extrema dreta [van en aquesta direcció](#). Aquest és un discurs feble que cal desmuntar amb dades, rigor i context. No podem ignorar que la majoria de les accions de l'autoanomenat Estat Islàmic-ISIS o, abans, d'Al-Qaida i les seves franquícies afecten musulmans i, sobretot, passen en països de tradició musulmana. [Com informava 'ElDiario.es'](#), **el 87% d'atemptats gihadistes que s'han registrat des de l'any 2000 s'han produït en països de majoria musulmana**, causant més de 63.000 víctimes. De fet, fins i tot, en els atemptats terroristes patits en els darrers anys a Europa, han mort musulmans. Com deia Miriam Hatibi, portaveu de l'associació barcelonina Ibn Battuta, al canal 324, els musulmans catalans podem ser víctimes igualment de la violència en un atac com el de la Rambla: “Han atemptat en nom de la meva religió a la meva ciutat”.

‘Compromesso storico’ de Junts pel Sí i dels Comuns

Els discursos de Carles Puigdemont i d'Ada Colau la mateixa tarda i nit dels atemptats han demostrat que els principals espais polítics del país aposten per un discurs que marca distàncies amb els relats centrats en les mesures securitàries o militaristes amb què bona part de partits i governs d'Europa i dels Estats Units afronten el terrorisme. Els discursos durs i venjatius han estat sovint molt transversals en aquestes situacions: des de les dretes populistes de l'holandès Geert Wilders o la francesa Marine Le Pen fins a l'Administració de Donald Trump, passant per algun govern suposadament d'esquerres com el d'Hollande i Manuel Valls, llançant míssils inútils a Síria com a resposta als atacs de París.

A Catalunya, aquest relat ha estat clarament impugnat pels dos principals espais polítics del país: l'independentisme i els Comuns. Les reaccions de Junts pel Sí (Puigdemont i Junqueras) i de Barcelona en Comú (Ada Colau) són lluny dels discursos de la majoria de governs europeus. **Els principals líders polítics catalans han cridat a l'obertura, la interculturalitat, la llibertat i la tolerància de la societat**. Aquesta tendència no hauria de passar desapercebuda. El relat de Puigdemont i de Colau ha marcat distàncies també amb el discurs de Rajoy, més defensiu i farcit dels llocs comuns i de l'habitual crida a la unitat contra el terrorisme. El president espanyol ha quedat relegat en un segon pla polític durant les darreres hores.

Una de les conseqüències pràctiques de l'atemptat de Barcelona, doncs, ha estat l'articulació

—probablement informal, però molt rellevant en termes polítics— d'**una particular versió catalana del 'compromesso storico' italià entre dos dels grans espais polítics centrals del país**. En un moment tan dur per a la societat catalana i, en especial per a la ciutadania barcelonina, seria lògic veure en les properes setmanes una treva política entre els Comuns i els independentistes, que evités la instrumentalització política dels atemptats i demagogia de qualsevol tipus, per parar atenció a les possibles conseqüències negatives de l'atac en forma de xenofòbia i d'islamofòbia o dels previsibles intents de reduir les llibertats en favor dels discursos securitaris més tancats.

Cal valorar la feina dels Mossos, però només amb la policia no n'hi ha prou

Cal valorar la tasca antiterrorista realitzada pels Mossos d'Esquadra. **És important que es faci també des de l'esquerra i des d'aquells espais que sovint han estat crítics amb determinades actuacions o actituds de la policia**. A manca que se sàpiguen més detalls sobre la investigació, resulta evident que la policia catalana, sobre el terreny, ha actuat al nivell de qualsevol altra policia europea davant d'una amenaça d'aquestes característiques. Ha estat una tasca fonamental que deixa en ridícul els discursos maniqueus que han volgut presentar sovint els Mossos com una policia 'de fireta' davant la Guàrdia Civil o la policia espanyola.

Tots els responsables polítics i policials han parlat les darreres hores de coordinació efectiva i constant entre les diferents forces i cossos de seguretat. Però aquesta col·laboració... s'estava realitzant ja a tots els nivells? En aquest sentit, cal destacar que va ser al mes de juliol passat que els Mossos, arran de la convocatòria per primer cop en vuit anys de la Junta de Seguretat, van integrar-se en el Centre d'Intel·ligència contra el Terrorisme i el Crim Organitzat (CITCO) i a la Mesa d'Avaluació del Risc Terrorista, on fins llavors només havien assistit com a convidats. El Ministeri, [segons explicava en el seu dia el diari 'El País'](#), també es va comprometre al juliol a estudiar la integració en els fòrums europeus d'intercanvi d'informació (Europol). **Com s'entén que Mossos d'Esquadra, policia integral de Catalunya, no estigui encara plenament integrada en aquests espais?** És possible que l'Estat espanyol hagi tractat els Mossos amb desconfiança, com si fossin una policia de segona? En vista del que s'ha esdevingut, resulta incomprensible que la policia catalana no estigués des de fa temps integrada amb total plenitud en aquests espais vinculats als serveis d'intel·ligència.

Al mateix temps que cal reconèixer la tasca dels Mossos, també és evident que **només amb la policia no es pot eliminar el risc d'atemptats com el de Barcelona**. Els governs occidentals han optat per augmentar les mesures de seguretat, els controls policials i, els que poden, han decidit atacar posicions de l'Estat Islàmic a Síria i a l'Iraq com a solucions contra el terrorisme. Totes aquestes decisions s'han demostrat fins ara ineficaces: poden reduir riscos, però mai evitar tot risc. Les policies espanyola i catalana han detingut 186 persones a l'Estat espanyol des que va elevar-se el nivell d'alerta 4, cosa que va fer que les causes per aquest tipus de terrorisme creïessin exponencialment a l'Audiència Nacional. Tots els experts policials i en contraterrorisme diuen sovint que no hi ha manera d'estar segurs al 100% davant d'un atac d'aquestes característiques.

En aquest sentit, és important que tant el conseller d'Interior, Joaquim Forn, com Ada Colau i Barcelona en Comú **s'hagin oposat a l'establiment del nivell 5 sobre 5 d'alerta antiterrorista**, que preveu el desplegament de l'Exèrcit espanyol als carrers. Colau ha fet una crida explícita a evitar aquesta retallada de llibertats en nom d'un discurs securitari, una declaració poc habitual en boca d'un lideratge institucional d'aquest nivell.

Analitzar les causes del terror: mirar més les arrels que els efectes

Si no elabores una estratègia diferent de la que s'ha dut a terme fins ara, no pots esperar tenir resultats diferents. Cal plantejar una altra manera de lluitar contra el terror. Posar el focus en les arrels, i no només en els efectes i les conseqüències. Hi ha molt pocs polítics que s'hagin atrevit a parlar de les arrels del problema. Un dels factors més directes de l'auge del terrorisme d'arrel islamista dels últims anys és, segons la majoria d'experts, **la invasió de l'Iraq de Saddam Hussein l'any 2003 per part dels governs de Bush, de Blair i d'Aznar**. Però, segons un expert en la qüestió com Joan Roura, “per explicar-ho bé cal anar lluny”. Si no, no s'entén res del que ens passa a nosaltres avui. Pels àrabs musulmans, hi ha un moment gravíssim quan els francesos i els britànics es reparteixen després de la Primera Guerra Mundial el control de la zona àrab amb els acords de Sykes-Picot. “Els europeus no tenen ni idea de què és Sykes-Picot, però els àrabs que han anat a l'escola ho saben perfectament”, diu el periodista català. “Els tenen la consciència d'haver estat humiliats per Europa”. El conflicte araboisraelià, la guerra del Líban —i el paper de França—, el suport occidental a les dictadures àrabs com a Egipte o a Síria i, finalment, les invasions de l'Afganistan i de l'Iraq van crear el vesper. Això conclou Joan Roura: “Aquí creiem que és un problema de seguretat o un problema de terrorisme. Però és un problema polític de molt llarga durada i d'arrels molt profundes”.

El veterà corresponsal a l'Orient Pròxim, l'anglès Robert Fisk, alertava fa poc temps [en una entrevista a CRÍTIC](#) que **“si es vol aturar la radicalització i l'ISIS, el que fan falta són universitats, no pas bombes”**. El mític reporter resident a Beirut explica que “en molts llocs del Pròxim Orient hi ha una manca completa del que jo anomenaria educació humanista. Està molt bé anar a la universitat i aprendre sobre la religió i l'Alcorà, però també cal aprendre de música i de pintura. També val la pena donar una ullada a Karl Marx, encara que l'Alcorà no l'esmenti”. En general, Fisk creu que un dels problemes a solucionar és que “hi ha una manca completa de comprensió per part d'Occident sobre el que està passant, i molta ingenuïtat per part de la gent que viu al Pròxim Orient”. Experts del CIDOB, de l'IEMED, de l'Escola de Cultura de Pau o de la Lliga dels Drets dels Pobles i referents sobre l'islam com Santiago Alba Rico, Ignacio Álvarez-Ossorio, Ferran Izquierdo, Leila Nachawati o l'israelià Sergio Yahni [explicaven fa uns quants mesos a CRÍTIC](#) una desena de vies i d'instruments per intentar posar fi al terrorisme de l'Estat Islàmic.

Bola extra: la doctrina del xoc i una retallada de les llibertats

A ‘La doctrina del xoc. L'auge del capitalisme del desastre’, la periodista i economista Naomi Klein parla sobre les conseqüències als Estats Units després dels atemptats de l'11-S. Ella denuncia que les crisis que provoquen xocs traumàtics en una societat són “parèntesis en l'activitat política habitual dins dels quals no sembla necessari el consens social”. Sempre té lloc la mateixa estratègia: esperar que es produeixi una crisi o un estat de xoc social, i després, mentre els ciutadans es recuperen del trauma, vendre al sector privat els serveis públics o fer lleis més restrictives en llibertats. “Això va passar, per exemple, als Estats Units després de l'11-S, al Sud-est asiàtic després del tsunami o a l'Iraq després de la invasió”, diu Klein. **Aprofitaran ara l'estrès posttraumàtic a què estem sotmesos els barcelonins?** Caldrà estar atent a l'augment dels pressupostos en despesa policial i militar, als intents de retallar llibertats per part sobretot del Govern espanyol i a les conseqüències d'un possible desplegament de l'Exèrcit als carrers de Barcelona.